

possible to develop a program for the development of strength abilities, taking into account their varieties, which are necessary in folk-stage dances. The main means of developing strength abilities in the program were folk-stage dance exercises, the selection of which took into account their predominant influence on the development of a particular strength ability, the possibility of local, regional or general impact on the musculoskeletal system and the need for accurate dosing. The positive influence of the developed program on the development of various strength abilities of dancers is revealed. The obtained results can be used in the practice of teachers of choreographic groups of folk-stage dance.

Keywords: strength abilities, dancers, folk-stage dance, development program.

Подано до редакції 05.11.2020

УДК: 314.93 : 37.018.58

DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2020-4-3>

Альошін Михайло,

*аспірант лабораторії соціальної педагогіки та соціальної роботи,
Інститут проблем виховання НАПН України,
вул. Максима Берлінського, 9, м. Київ, Україна*

СОЦІАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ ТА СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВИЙ ДОСВІД МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПРИВАТНИХ ШКІЛ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)

Сьогодні в Україні емпірично підтверджено тенденцію поляризації освітніх можливостей, що супроводжуються сегрегацією та стратифікацією середньої освіти. Відносно новою цільовою групою соціально-педагогічних досліджень стають діти з елітарних сімей, яких від інших вирізняє соціальна дистанція, індивідуально-особистісна нетотожність, нерівність соціальних умов розвитку і соціальна селекція. Метою статті є висвітлення теоретико-експериментального дослідження соціального становища та досвіду молодших школярів з елітарних сімей та його впливу на траєкторію їх соціального розвитку. В опитуванні, проведеному у березні-червні 2020 року, взяли участь батьки 143 дітей з елітарних сімей 6-8 років. Було визначено, що соціально-економічне становище сім'ї, з якої походить дитина, безпосередньо впливає на її соціально-побутовий досвід, освітню траєкторію, якою вона рухатиметься. Попри те, що у більшості елітарних родин виховна функція рівною мірою розподілена між обома батьками, у 2 % сімей провідна роль у вихованні дитини належить виключно закладам освіти, що вже формує специфічний запит щодо школи, яка має завдяки своєму виховному простору здійснювати виховання цінностей та формаційну діяльність. Приватні школи можуть стикатися із викликом формування відповідальності у межах діяльнісного підходу, оскільки більшість дітей молодшого шкільного віку з елітарних сімей не має або практично не має домашніх обов'язків, а їх поведінка почасти може мати асоціальні ознаки через те, що притаманний сім'ї виховний вплив не базується на рефлексії причинно-наслідкових зв'язків негативної поведінки дитини та рівнозначної санкції за неї. Основними запитами до приватних шкіл, у яких навчаються діти з елітарних сімей, є подолання або мінімізація сором'язливості та замкнутості; страхів та фобій; гіперактивності, а також емоційної нестабільності та вередливості.

Ключові слова: елітарні сім'ї, молодші школярі, приватна школа, соціальний досвід, соціальний розвиток, стратифікація освіти.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми

Нині в Україні сформувалась така соціальна структура суспільства, у якій чітко викристалізовується соціальна поляризація: функціонує мала у своїй чисельності верхівка, утворена із олігархічних еліт і незначного прошарку представників малих і середніх підприємств, багаточисельного чиновництва та групи високооплачуваних найманих професіоналів, та найбільш бідніші прошарки, які утворюють широку основу українського соціуму (Уджмаджурідзе, 2018). Так, в умовах сьогодення суспільство є розколотим на вищі верстви – еліти, які отримують понадприбутки та користуються різноманітними привілеями, та решту

громадян, які, здебільшого, є соціально незахищеними та малозабезпеченими (Клевчів, 2019: 50).

Попри значні похибки у розрахунках соціальної диференціації українського суспільства та її кількісного показника – коефіцієнта Джині, внаслідок недоліків формування вибірки обстеження та врахування лише доходів від легальної зайнятості й виключення тіньової, яка за різними оцінками складає близько 50 % (Сидорова, 2017: 158), офіційні дані Державної служби статистики України підкреслюють нерівномірність володіння фінансовим капіталом у рамках розподілу на децільні групи: на найбільш бідні 10 % населення приходить лише 4,8 % (станом на 2016 рік) фінансового капіталу в Україні, тоді як на 10 % най-

багатшого населення – 20 % від загальної її частки, при чому цей показник практично не змінився за останні 15 років, що статистично підтверджує соціальну поляризацію українського соціуму, а відтак – різні вектори прогнозування свого соціального майбутнього, залежно від приналежності до певної соціальної спільноти.

Станом на 2014 рік відповідно до дослідження Українського центру економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова «Середній клас в Україні: уявлення і реалії» (2016: 38), 8,2 % опитаних визначили свою приналежність до когорти вищих прошарків суспільства, ще 52,5 % – до середнього класу, що значно вище за аналогічні показники 2002 року, коли представниками вищих верств соціуму себе ідентифікували 3,1 % (+5,1 %), середнього класу – 27,3 % (+25,2 %). За даними цього ж дослідження (2016: 78), однією із приналежних дефінітивних характеристик представників вищого та середнього класу для самоідентифікації до цих когорт, є прагнення забезпечити дітей (онуків) якісною освітою, навчити їх вести здоровий спосіб життя, постійно підвищувати свій освітній і культурний рівень (65 % опитаних), а 71 % респондентів уже спрямовують на це свої зусилля.

Постановка проблеми, її актуальність для теорії і практики

Нині в Україні емпірично підтверджено зафіксовану раніше тенденцію поляризації освітніх можливостей, що супроводжуються сегрегацією та стратифікацією середньої освіти. Існуючий меритократичний підхід до формування мережі закладів середньої освіти, як стверджує С. Оксамитна (2014: 8), не просто легітимізує наявну соціальну нерівність, а й перетворює переваги народження на легітимізацію освітніх успіхів. Погоджуючись із нею, Л. Ліпич (2017: 298) стверджує, що освіті відводиться роль каталізатора у соціалізації дітей та молоді: або як соціально гомогенної спільноти, або як диференційованої множини груп, які залежать функціонально від соціального статусу та матеріальних статків батьків, що на практиці ілюструє заявлений раніше Е. Гідденсом (1999: 500) постулат, що у капіталістичних державах інститут освіти «сприяє виявленню і посиленню існуючої нерівності, аніж знижує її рівень». У зв'язку із цим, важливо виокремити когорту «діти з елітарних сімей», яку розуміємо як таку, онтологічною основою існування якої є соціальна дистанція від інших, індивідуально-особистісна нетотожність, а також нерівність соціальних умов розвитку і соціальна селекція (Сохань, 2010: 395).

Така соціальна реальність сьогодення, у якій для успішної самореалізації дітей ключовими є налаштованість на конкурентну взаємодію і вміння створювати принципово нові продукти та послуги, з одного боку, та соціальна поляризація й індивідуалізація, які полягають в утвердженні соціальної нерівності як об'єктивної характеристики суспільства і визнанні останньої джерелом раціонального розподілу індивідів за рядом факторів (здібностей, уподобань, прагнень тощо), має трансформувати освіту у дієвий механізм соціальної еволюції, спроможний забезпечувати освітні запити найрізноманітніших соціокультурних груп, у тому числі – дітей з елітарних сімей, шля-

хом її диференціації, що сприятиме формуванню компонентів диспозиції, інтерналізації та екстерналізації цінностей, що актуалізує зміст нашого дослідження.

Метою статті є висвітлення теоретико-експериментального дослідження соціального становища та досвіду молодших школярів з елітарних сімей та їх впливу на траєкторію їх соціального розвитку.

Виходячи із мети дослідження, нами були поставлені наступні **завдання**: 1) розкриття закономірностей взаємозалежності соціального становища дитини та досвіду; 2) вивчення соціального досвіду дітей з елітарних сімей з метою подальшого застосування отриманих результатів у конструюванні траєкторії їхнього руху.

Методи дослідження, використані у ході наукового дослідження: теоретичні (аналіз соціологічної та соціально-педагогічної наукової літератури, результатів соціологічних опитувань та вимірювання, їх аналіз та узагальнення) та емпіричні (соціологічне опитування). Соціологічне дослідження здійснювалось за авторським опитувальником «Соціальний бекграунд дитини», що складався із запитань з вибором 1 варіанту відповіді, з множинним вибором, з ранжуванням відповідей та відкритих запитань.

В опитуванні, проведеному у березні-червні 2020 року, взяли участь батьки 143 вступників 6-8 років до трьох приватних закладів освіти м. Києва, які належать за рівнем свого доходу та готовності здійснювати оплату освітніх послуг, вартістю понад 200 тисяч гривень на рік, до середнього та вищого класів українського суспільства. Опитування проводилося на добровільній основі під час процедури конкурсного відбору до початкової школи їхніх дітей, відповіді респондентів не впливали на рішення щодо подальшого навчання дітей, про що батьки були завчасно попереджені.

Результати та їх обговорення

Відповідно до стратифікаційного поділу, елітарні школи, більшість з яких є приватними закладами середньої освіти (але не виключно), сприяють найповнішому розкриттю вроджених задатків дітей, формуванню у них стійких соціальних орієнтирів та утвердженню прагнення до лідерства, життєвого і кар'єрного успіху як домінанти у системі цінностей та пріоритетів (Кучепал, 2016: 170).

У зв'язку зі специфічним запитом елітарні заклади середньої освіти сьогодні дедалі частіше спрямовані на моделювання особистісно орієнтованої виховної системи, яка є своєрідним «виховним континуумом», безперервним у часі та просторі, що запобігає негативному некерованому впливу, поширює виховний процес на усі типи комунікацій між учасниками освітнього процесу, робить таку взаємодію диверсифікованою щодо організаційних обмежень (Язык, 2009: 496).

Однак для правильного моделювання окресленої виховної моделі, засновникам та менеджменту приватного закладу освіти необхідно розуміти, на який попередній соціальний досвід, що є результатом дій дитини з елітарної сім'ї та її активної взаємодії зі світом, спиратися. Вивчення цього соціального тла є вкрай важливим, оскільки опанування соціального досвіду є не лише накопиченням суми відомостей, знань чи

навичок, зразків поведінки, а полягає у володінні засобами діяльності та розвиткові комунікативних навичок (Голованова, 2005: 270).

Як зазначають науковці, соціальний досвід набувається у процесі всебічної активності дитини, завдяки засвоєнню нею соціальної інформації, спілкуванню з людьми різного віку, у різних соціальних групах, завдяки розширенню мережі соціальних контактів та відносин, прийняттю соціальних настанов, символів та цінностей, втілення соціальних ролей із засвоєнням відповідних моделей соціальної поведінки (Канішевська, 2010: 118).

Аналіз результатів анкетування засвідчив, що 98 % вступників у приватні початкові школи мають досвід навчання у дошкільних закладах, у тому числі: 94 % у приватних садочках та 4 % у державних або комунальних. У середньому, елітарні сім'ї віддають своїх дітей до дошкільних закладів у віці 2-3 років (48 %), хоча поширена практика початку дошкільного навчання і у 1-2 роки (15 %), і у 3-4 роки (21 %). Мінімальний вік початку здобуття дошкільної освіти, визначений у ході опитування, 6 місяців, а усього чисельність дітей, яких віддали до дитячого садка у віці до 1 року, становить 6 %. Крім того, нами було встановлено, що у 27 % молодших школярів, окрім навчання у дошкільному закладі були додаткові активності (розвивальні, мистецькі або спортивні студії), кількість яких становила понад 5 (!), що свідчить про раннє перевантаження дитини та відсутність у чверті вступників у приватні школи часу на вільну гру та самоорганізацію.

Найбільше (37 %) вихованням дитини в елітарній сім'ї займається мати, у 36 % родин виховна функція рівною мірою розподілена між обома батьками. Майже у десятій частині сімей вихованням дитини займаються батьки з активним включенням обох прабатьків (9 %), лише бабусі (9 %) та няні (8 %). У 2 % елітарних сімей провідна роль у вихованні дитини належить батькові, такий же відсоток сімей покладають виховання своїх нащадків виключно на заклад освіти, таким чином самоусуваючись від виконання батьківських виховних обов'язків.

Попри зайнятість батьків-представників елітарних сімей, які, у своїй більшості, є підприємцями або представниками високооплачуваним ресурсоємних робіт, 96 % з них знаходять можливість раз на тиждень читати дитині книги або розповідати історії. Крім того, такі родини мають спільне дозвілля, однак не всі діти до 6-8 річного віку, проживаючи у Києві, мали досвід відвідування найпопулярніших об'єктів соціальної інфраструктури. Так, 3 % дітей з елітарних сімей ніколи не відвідували зоопарк, 14 % - не бували у жодному музеї, 20 % ніколи не були у селі, майже чверть (24 %) дітей не користувалися жодного разу послугами метро, а 34 % - не відвідували пошту.

Більшість дітей молодшого шкільного віку з елітарних сімей не має або практично не має домашніх обов'язків: у 14 % вони відсутні взагалі, у 32 % полягають лише у збиранні іграшок за собою після гри, у 24 % - у самозарадності (чищення зубів, застелення ліжка за собою, прибирання за собою тарілки у рако-

вину). Є окремі батьки, які визначають домашніми обов'язками дитини догляд за домашніми тваринами (11 %), квітами (1 %), наведення порядку у своїй кімнаті (7 %). Лише у 2 % дітей є конкретизовані обов'язки із визначенням чітких завдань та послідовності й термінів їх виконання, тоді як для більшості такі опції відсутні та зводяться до ситуативного залучення або не залучення дитини до домашніх справ.

Щодо заохочень та санкцій, то за результатами опитування, 31 % сімей застосовує вербальне заохочення, 15 % винагороджують дітей за гарну поведінку або допомогу шляхом придбання дитині бажаної речі, ще 13 % дають більше часу користування дитині різноманітними гаджетами. Десята частина дітей заохочується організацією для них івенту (10 %) або проведенням часу з сім'єю (5 %). Для 7 % стимулом є солодощі, для 7 % - додатковий час для гри. У окремих сім'ях як заохочення слугують запрошення друзів, обійми батьків чи зворотній підхід – залякування щодо покарання (усе по 1 %).

Хоча таке покарання, на нашу думку, є вкрай ліберальним та вряд чи може мати виховний вплив, оскільки не базується на рефлексії причинно-наслідкових зв'язків негативної поведінки дитини та рівнозначної санкції за це. Жодний респондент не вказав випадків фізичного покарання дитини, тоді як 31 % зазначив, що в їхній сім'ї абсолютно відсутні будь-які засоби покарання і воно взагалі не використовується за будь-яких обставин. 17 % сімей впливають на дітей у разі негативної поведінки вербально, 27 % - забирають гаджети або обмежують час користування ними. 8 % дітей як покарання обмежуються у солодощах, 4 % позбавляються улюбленої справи та 4 % ізолюються у сусідній кімнаті з метою обдумування поведінки. Серед найменш поширених покарань позбавлення читання казки (1 %), позбавлення іграшок (1 %), присідання та інші фізичні (2 %) або академічні (1 %) навантаження.

Щодо особливостей психосоціального розвитку дітей молодшого шкільного віку з елітарних сімей (див. рисунок 1), то за спостереженнями їх батьків, 29 % дітей мають сором'язливість та замкнутість; 19 % - страхи та фобії; 15 % - гіперактивність, а 12 % - емоційну нестабільність та вередливість. Однак, на нашу думку, окреслені показники можуть бути заниженими через певною мірою ідеалізацію батьками своїх дітей або необ'єктивну їх оцінку.

У спілкуванні з ровесниками 66 % дітей є ініціативними, третина (30 %) очікує, коли з ними заговорять, однак самі комунікативної ініціативи не виявляють, у той час як 3 % дітей уникають комунікативного контакту. 70 % дітей віддають перевагу колективним іграм, 19 % однаково комфортно грати як з однопітками, так і самостійно, тоді як 11 % обирають лише індивідуальне проведення часу.

На зауваження дорослих половина дітей (54 %) реагує адекватно – погоджується із вказаною поведінковою вимогою та виправляється. Третина (34 %) перемовляється, а 13 % - плаче або впадає у істеріку, тобто, не вмє належним чином реагувати на зауваження та критику.

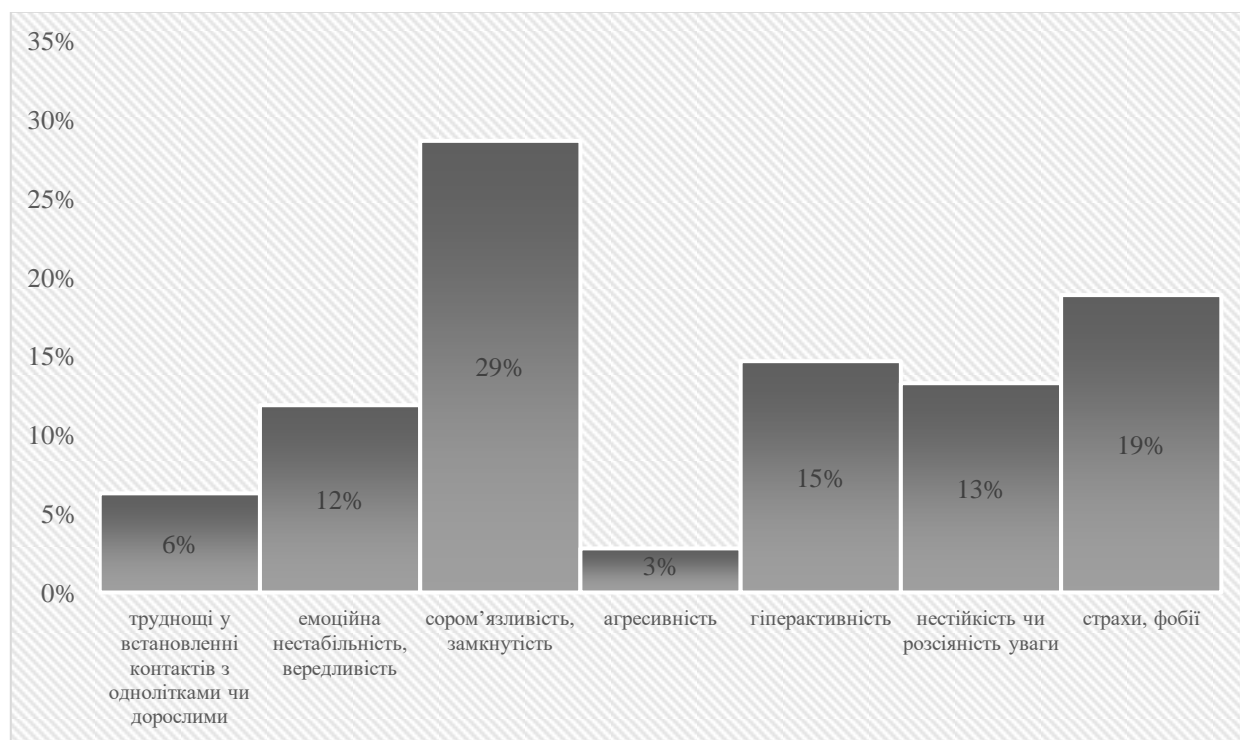


Рис. 1. Оцінка батьками дітей з елітарних сімей особливостей їх психосоціального розвитку (за результатами опитування)

77 % дітей молодшого шкільного віку здатні підтримати розмову, якщо до неї звернулися незнайомі люди (наприклад, у супермаркеті або дитячому майданчику), 91 % може самостійно описати свої скарги лікарю.

Щодо побутових навичок дитини (див. рисунок 2), то практично усі вміли розпізнавати свої речі

(93 %) та одягати шапку та шарф (92 %), застібати гудзики та замочки на одязі (70 %). Третина батьків відзначили, що їхні діти вміють сортувати сміття (27 %), здійснювати покупки за списком (22 %). Найгірше виходить у дітей з елітарних сімей зав'язувати шнурки – ця навичка сформована повністю, за спостереженням батьків, лише у 8 % дітей.



Рис. 2. Оцінка батьками дітей з елітарних сімей рівня сформованості у них побутових навичок (за результатами опитування)

Щодо сформованості соціальних навичок, то до найбільш сформованих варто віднести здатність дитини взаємодіяти та грати у невеликій групі (86 %), використовувати слова прохання та вдячності (78 %), реагувати на прохання батьків (68 %), співпереживати (67 %). Лише у третини дітей з елітарних сімей у 6-8-річному віці, за спостереженнями батьків, сформована

навичка ділитися іграшками з однолітками (60 %), розпізнавати продукти, корисні/шкідливі для здоров'я (54 %), вміння пробачати та розуміти емоції інших (50 %). Зоною соціального розвитку більшості дітей є формування у них навичок жити за правилами, спокійно очікувати черги, співвідносити власні інтереси з інтересами соціального оточення.

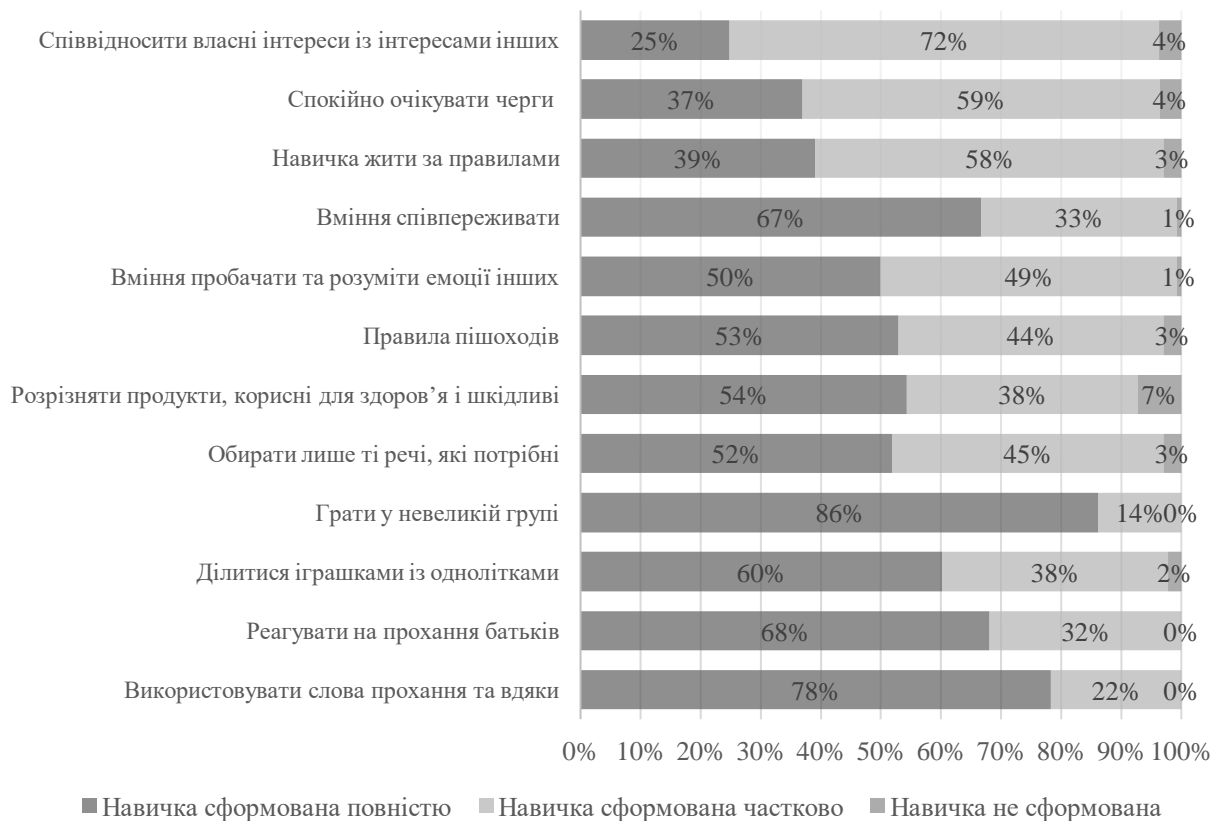


Рис. 3. Оцінка батьками дітей з елітарних сімей рівня сформованості у них соціальних навичок (за результатами опитування)

Отримані у ході емпіричного дослідження результати є суголосними із викладеною сучасними українськими науковцями характеристикою соціальних ризиків, що виникають у вихованні молодого покоління. Так, відсутність регламентації домашніх обов'язків, відсутність системи заохочень та санкцій, несформованість у дітей навичок жити за правилами, та співвідносити власні інтереси з інтересами соціального оточення прямо корелюють із відсутністю у більшості дорослого населення уявлень про сучасні соціально-адаптивні стратегії, що призводить до неспроможності сім'ї здійснювати належний виховний вплив на дитину, що, у свою чергу, посилює явище «розриву поколінь», у якому нинішні діти все активніше заперечують норми і догми батьків (Гончар, 2018: 27).

Висновки

Резюмуємо, що соціально-економічне становище сім'ї, з якої походить дитина, безпосередньо впливає на її соціально-побутовий досвід, освітню траєкторію, якою вона рухатиметься. Приватна освіта, у своїй більшості (але не виключно), на ринку освітніх послуг реалізовує пропозицію на елітарну освіту. Критики вибору та ринків освіти стверджують, що ринки за

своїм визначенням вимагають диференційованої продукції, і що динаміка кон'юнктури ринку спочатку створює відмінності в якості (і не лише за характером), а потім і нерівний доступ до «найкращого». У рамках стратифікованої та конкурентоспроможної системи освіти, що передбачає нерівний доступ до можливостей, здійснення батьківського вибору та свобода для власних дітей неминуче перетворюється на прояв «пристрасті», за допомогою якої батьки прагнуть гарантувати своїм дітям ті позиційні освітні переваги, «яких може досягти одна дитина за рахунок іншої».

Емпіричне дослідження дозволяє узагальнити, що діти 6-8 років з елітарних сімей до вступу у школу мають досвід дошкільної, у своїй більшості, приватної, освіти, поза тим третина із них розпочинає її здобувати у крайньому ранньому віці, стільки ж дітей є надзвичайно перевантаженими, що мінімізує контакт дитини з батьками, а також позбавляє її часу на вільну гру та самоорганізацію, що має свої негативні наслідки у майбутньому.

Попри те, що у більшості елітарних родин виховна функція рівною мірою розподілена між обома батьками, критичним є факт сприйняття, що у 2 % з

них провідна роль у вихованні дитини належить виключно закладам освіти, що вже формує специфічний запит щодо школи, яка має завдяки своєму збагачувальному виховному простору здійснювати ціннісно-формаційну діяльність.

Зважаючи на соціально-побутовий досвід, точніше на його відсутність щодо відвідування та ознайомлення з певними об'єктами соціальної інфраструктури та соціальної взаємодії, заклади освіти мають адаптувати свої дидактичні підходи та матеріали, спираючись на досвід, який є релевантним для дітей з елітарних сімей.

Крім того, приватні школи можуть стикатися із викликом формування відповідальності у межах діяльнісного підходу, оскільки більшість дітей молодшого шкільного віку з елітарних сімей не має або практично не має домашніх обов'язків, а їх поведінка почасти може мати асоціальні ознаки через те, що при-

таманий сім'ї виховний вплив не базується на рефлексії причинно-наслідкових зв'язків негативної поведінки дитини та рівнозначної санкції за неї.

Основними запитами, що висуваються відповідно до результатів дослідження до приватних шкіл, у яких навчаються діти з елітарних сімей, є подолання або мінімізація сором'язливості та замкнутості; страхів та фобій; гіперактивності, а також емоційної нестабільності та вередливості. Крім того, приватні школи мають впроваджувати інноваційні соціально-педагогічні технології, націлені на формування у дітей з елітарних сімей навичок жити за правилами, спокійно очікувати черги, співвідносити власні інтереси з інтересами соціального оточення.

Перспективою подальшого дослідження вбачається виділення критеріальної бази соціального розвитку молодших школярів в умовах приватних закладів освіти України.

Література

1. Гіденс Е. Соціологія. Київ: Основи, 1999. 726 с.
2. Голованова Н. Ф. Общая педагогика: учебное пособие для вузов. Санкт-Петербург: Речь, 2005. 317 с.
3. Гончар Л. В. Проблеми виховання дітей в сучасній українській сім'ї. *Сімейна політика в Україні: проблеми і перспективи розвитку*. 2018. С. 24–28.
4. Канішевська, Л. В. Організація соціально-культурної діяльності старшокласників шкіл-інтернатів з формування соціального досвіду. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2010. №1(14). С. 116–124.
5. Клевчик Л. Л. Соціальна нерівність як основна диспропорція в суспільстві. *Економіка та держава*. 2019. №4. 48–51.
6. Куцєпал С. В. Освіта як знаряддя соціальної еволюції. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Сковороди. Філософія*. 2016. №47(1). С. 167–174.
7. Липіч Л. М. Теоретичні погляди на роль освіти як фактору стратифікації. *Вісник Харківського національного університету імені Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи*. 2017. №39. С. 297–303.
8. Оксамитна С. М. Експансія вищої освіти та нерівність освітніх можливостей. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2014. №4. С. 6–13.
9. Середній клас в Україні: уявлення і реалії. Київ: Заповіт: Центр Разумкова, 2016. 258 с.
10. Сидорова А.В. Доходи та витрати населення: статистичне оцінювання, моделювання та прогнозування. *Фінанси, облік, банки*. 2017. №1(22). С. 154–162.
11. Сохань Л. Елітарна особистість як соціальний тип. *Публічне управління: теорія та практика*. 2010. №3-4. С. 394–399.
12. Уджмаджурідзе Г. Чинники нерівності політичної участі в сучасному українському суспільстві: досвід застосування бінарної логістичної регресії. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи*. 2018. №39. 167–174.

13. Язиков О. І. Моделювання особистісно орієнтованої виховної системи приватної загальноосвітньої школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах*. 2009. №5(58). С. 495–500.

References

1. Gidens, E. (1999). *Sotsiologiya [Sociology]*. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
2. Golovanova, N. F. (2005). *Obshchaya pedagogika: uchebnoe posobie dlya vuzov [General pedagogy: a textbook for universities]*. St. Petersburg: Rech [in Russian].
3. Honchar, L. V. (2018). Problemy vykhovannya ditei v suchasni Ukraini [Problems of raising children in a modern Ukrainian family]. *Simeina polityka v Ukraini: problemy i perspektivy rozvytku – Family policy in Ukraine: problems and prospects of development*, 24–28 [in Ukrainian].
4. Kanishevskaya, L. V. (2010). Organizatsiya sotsialno-kulturnoi diialnosti starshoklasnykiv shkil-internativ z formuvannya sotsialnoho dosvidu [Organization of socio-cultural activities of high school boarders in the formation of social experience]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannya ditei ta uchnivskoi molodi – Theoretical and methodological problems of raising children and students*, 1(14), 116–124 [in Ukrainian].
5. Klevchik, L. L. (2019). Sotsialna nerivnist yak osnovna dysproportsiia v suspilstvi [Social inequality as the main disproportion in society]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and state*, 4, 48–51 [in Ukrainian].
6. Kutsepal, S. V. (2016). Osvita yak znariaddia sotsialnoi evoliutsii [Education as an instrument of social evolution]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Skovorody. Filosofiia – Bulletin of Kharkiv National Pedagogical University named after Skovoroda. Philosophy*, 47 (1), 167–174 [in Ukrainian].
7. Lipich, L. M. (2017). Teoretychni pohliady na rol osvity yak faktor stratyfikatsii [Theoretical views on the role of education as a factor of stratification]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni Karazina*.

Seriia: Sotsiologichni doslidzhennia suchasnoho suspilstva: metodolohiia, teoriia, metod – Bulletin of Kharkiv National University named after Karazin. Series: Sociological research of modern society: methodology, theory, methods, 39, 297–303 [in Ukrainian].

8. Oksamytna, S. M. (2014). Ekspansiia vyshchoi osvity ta nerivnist osvity mozhlyvosti [Expansion of higher education and inequality of educational opportunities]. *Aktualni problemy sotsiologii, psykholohii, pedahohiky – Actual problems of sociology, psychology, pedagogy*, 4, 6–13 [in Ukrainian].

9. *Serednii klas v Ukraini: uivlennia i realii* (2016) [The middle class in Ukraine: ideas and realities]. Kyiv: Testament: Razumkov Center [in Ukrainian].

10. Sokhan, L. (2010). Elitarna osobystist yak sotsialnyi typ [Elite personality as a social type]. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka – Public administration: theory and practice*, 3-4, 394–399 [in Ukrainian].

11. Sydorova, A.V. (2017). Dokhody ta vytraty naseleння: statystychnе otsyniuvannya, modeliuвання ta prohnozuvannya [Incomes and expenditures of the

population: statistical estimation, modeling and forecasting]. *Finansy, oblik, banky – Finance, accounting, banks*, 1 (22), 154–162 [in Ukrainian].

12. Udzhmadzhuridze, H. (2018). Chynnyky nerivnosti politychnoi uchasti v suchasnomu ukrainskomu suspilstvi: dosvid zastosuvannya binarnoi lohistrychnoi rehresii [Factors of inequality of political participation in modern Ukrainian society: experience of binary logistic regression]. *Visnyk KhNU imeni V. N. Karazina. Seriia Sotsiologichni doslidzhennia suchasnoho suspilstva: metodolohiia, teoriia, metody – Bulletin of VN Karazin KhNU. Series Sociological research of modern society: methodology, theory, method*, 39, 167–174 [in Ukrainian].

13. Yazykov, O. I. (2009). Modeliuвання osobystisno oriantovanoi vykhovnoi systemy pryvatnoi zahalnoosvitnoi shkoly [Modeling of personality-oriented educational system of private secondary school]. *Pedahohika formuvannya tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnikh shkolakh – Pedagogy of formation of creative personality in higher and secondary schools*, 5 (58), 495–500 [in Ukrainian].

Alokhin Mykhailo,

*PhD student of the laboratory of Social Education and Social Work,
Institute of Educational Problems of the
National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine,
9, Maksyma Berlynskoho Street, Kyiv, Ukraine*

SOCIAL SITUATION AND EXPERIENCE OF SCHOOLCHILDREN OF PRIMARY PRIVATE SCHOOL (ACCORDING TO THE RESULTS OF THE EXPERIMENTAL RESEARCH)

The tendency of educational opportunities polarization, which accompanied by segregation and stratification of secondary education, is empirically confirmed in Ukraine. Children from elite families, who are determined by social distance, individual and personal inequality, disparities in social conditions of development and social selection, are new target group of socio-pedagogical research. The aim of the article is to represent the theoretical and experimental study of the social situation and experience of primary school pupils from elite families and its impact on the trajectory of their social development. The survey, conducted in March-June 2020, involved parents of 143 children from elite families aged 6-8. It was determined that the socio-economic situation of the children family, affects their social experience and the educational trajectory of pupils. The leading role in raising a child belongs to educational institutions in 2% of family, despite the fact that in most elite families the educational function is equally distributed between both parents. It forms a specific demand for a school that has to educate children. Private schools could face the problem of forming responsibilities, as most primary school pupils from elite families have no domestic responsibilities, and their behavior may be partly antisocial. It because family education is not based on the causal links of the child's negative behavior and the equal punishment for it. The main demands on private schools for children from elite families are overcoming or minimizing shyness and isolation; fears and phobias; hyperactivity, emotional instability and capriciousness.

Keywords: elite families, primary school children, private school, social experience, social development, stratification of education.

Подано до редакції 07.11.2020